

Youth Development according to the Art Guidelines for Peace Printmaking, Painting, Mixed Media

Ruznee Susaro

M.F.A (Master of Fine Art), Lecturer
Department of Art Education, Faculty of Education
Prince of Songkla University, Pattani campus

Chaiwat Padungpong

M.Ed. (Art Education), Assistant Professor
Department of Art Education, Faculty of Education
Prince of Songkla University, Pattani campus

Received : August 16, 2019 / **Revised :** March 9, 2020 / **Accepted :** March 28, 2020

Abstract

The purpose of this research was to study the art style and process for peace of the artists in the three southern border provinces and to create artistic works to inspire the creation of peace for the youths. The sample was divided into 2 groups (1) the artists in the three southern border provinces in the field of painting, printmaking and mixed media, consisted of 6 artists; (2) the youths aged 14-18 years old who were affected by the unrest, and they were studying in the schools under the Secondary Educational Service Area Office in the affected area, totaling of 30 students. The research instruments were (1) the artist interview form and (2) the reflective form of creating the youth artworks. The data were analyzed using descriptive statistics.

The research found that (1) the art style and process for peace varied depending on the aptitude and preference of the artists. However, the content of most artists portrayed the same direction that art for peace should be expressed positively reflecting aesthetic beauty whether on the way of life as the identity of a multicultural society which lives together in harmony and peace or reflecting the beauty of the natural scenery that is abundant in the area for the people in society to realize the importance and lead to appreciation and cherishing of nature as well. (2) the art creation for peace by the youths was similar to the artists' work which reflected positive content such as the images of life, religious beliefs, beauty of the scenery in the area, etc. However, some youths reflected the content of loss and sadness affected by the violence in the area.

Keywords: Art Guidelines for Peace, Printmaking, Painting, Mixed Media

การพัฒนาเยาวชนตามแนวศิลปะเพื่อสันติภาพ ศิลปะภาพพิมพ์ จิตรกรรม สื่อผสม

รุชณี ชูสารอ

ศป.ม.(วิจิตรศิลป์), อาจารย์

สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์

ค.ม.(ศิลปศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วันรับบทความ : 16 สิงหาคม 2562 / วันแก้ไขบทความ : 9 มีนาคม 2563 /
วันตอบรับบทความ : 28 มีนาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการทางศิลปะเพื่อสันติภาพของศิลปินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจถึงการสร้างสันติภาพสำหรับเยาวชน กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (1) กลุ่มศิลปินสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาขาจิตรกรรม ภาพพิมพ์ และสื่อผสม จำนวน 6 คน (2) กลุ่มเยาวชนอายุ 14-18 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและกำลังศึกษาในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) แบบสัมภาษณ์ศิลปิน และ (2) แบบสะท้อนแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเยาวชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบและกระบวนการทางศิลปะเพื่อสันติภาพ มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับความถนัดและความชื่นชอบของศิลปิน แต่รูปแบบเนื้อหาของผลงานศิลปินส่วนใหญ่แสดงออกในทิศทางเดียวกัน คือ ศิลปะเพื่อสันติภาพควรแสดงออกในเชิงบวก กล่าวคือ สะท้อนความงามสุนทรีย์ะ ไม่ว่าจะป็นวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและสงบสุข หรือสะท้อนความงามเชิงทิวทัศน์ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญ นำไปสู่การเห็นคุณค่าและหวงแหนธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม (2) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสันติภาพของเยาวชน มีแรงบันดาลใจที่มีความคล้ายคลึงกับศิลปิน กล่าวคือ การสะท้อนเนื้อหาเชิงบวก เช่น ภาพแสดงวิถีชีวิต ความเชื่อทางด้านศาสนา ความงามของทิวทัศน์ในพื้นที่ เป็นต้น ในทางกลับกันก็มีเยาวชนบางส่วนสะท้อนเนื้อหาในเชิงลบ เช่น ภาพความสูญเสีย ความรู้สึกโศกเศร้าหลังจากได้รับผลกระทบความรุนแรงในพื้นที่

คำสำคัญ: ศิลปะเพื่อสันติภาพ, ศิลปะภาพพิมพ์, จิตรกรรม, สื่อผสม

บทนำ

เมื่อก้าวถึงสภาพสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพของความขัดแย้งที่ไปสู่ความรุนแรงและความสูญเสียปรากฏขึ้นมาในใจ เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นระยะเวลา 15 ปี จากรายงานจากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch database) ล่าสุดเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนมิถุนายน 2562 มีจำนวนเหตุการณ์ 20,323 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 6,997 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บ 13,143 ราย ซึ่งในปี 2562 จำนวนเหตุการณ์ 222 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 92 รายและผู้ได้รับบาดเจ็บ 153 ราย (ศรีสมภพ จิตรภรณ์ศรี, 2562) ซึ่งนับว่าลดลงจากอดีตมาก แต่ประชาชนยังไม่ไว้วางใจและหวาดระแวงต่อสถานการณ์ เมื่อประชาชนเกิดความหวาดระแวงส่งผลต่อการสูญเสียสุขภาพจิต โดยเฉพาะเยาวชน ทำให้เกิดภาพจำที่ไม่ดีต่อฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ บุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมศาสนาและความเชื่อ ความเกลียดชังต่อเจ้าหน้าที่รัฐโดยการใช้กฎหมายพิเศษในการควบคุมพลเรือนที่เป็นผู้ต้องสงสัยมาสอบสวนและใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม (กลุ่มด้วยใจ, 2562) เป็นต้น เมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้น คือ การมีอคติและความเกลียดชัง ซึ่งจะ เป็นปัญหาต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจกันหรือเรียกว่าสันติภาพ

จากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญ ได้ออกแบบนโยบายชาติ ที่เรียกว่า แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ข้อที่ 3 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of culture) มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการร่วมระหว่าง “ครอบครัว ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น ‘วิถี’ การดำเนินชีวิต รวมทั้งองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นองค์กรที่เกิดจากการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีจุดประสงค์เพื่อรักษาสันติภาพให้เกิดบนโลก ด้วยการส่งเสริมการประสานความร่วมมือกันระหว่างชาติต่าง ๆ ผ่านทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และการสื่อสาร

โดยมีเป้าประสงค์ทั้งหมด 17 ข้อ โดยข้อที่ 16 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nations Thailand, 2558)

คำว่า สันติภาพ มีนิยามที่กว้างขวางขึ้นอยู่กับขอบเขตการอ้างอิง เปตราค (Petrarch) นักกวีชาวอิตาลีได้ให้คำนิยามว่า “ศัตรูอันยิ่งใหญ่ของสันติภาพคือ ความโลภ ความทะเยอทะยาน ความริษยา ความโกรธ ความหลงตน ถ้าเราทำลายศัตรูเหล่านี้ได้เราก็มีสันติภาพ” สอดคล้องกับพจนานุกรมฉบับ Oxford Advanced Learner’s Dictionary (2562) สันติภาพ หมายถึง ภาวะที่สงบสุข ภาวะแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีตรรกภาพ โดยปราศจากข้อโต้แย้ง และภาวะที่ปราศจากสถานการณ์ที่ไม่มีความรุนแรงและสงคราม

เมื่อคำว่า ศิลปะและสันติภาพ มารวมกัน มีนักปรัชญาอย่างเพลโต ให้คำนิยามและมองความสงบ สันติเกี่ยวข้องกับจริยธรรมและความงาม ดังนั้น เมื่อมนุษย์รู้จักความงามของศิลปะที่สะท้อนอุดมคติสูงส่งแล้วย่อมนำไปสู่สันติภาพ รวมทั้งอริสโตเติล กล่าวว่า โลกของศิลปะนั้นจะช่วยชักฟอกจิตใจของคนเราให้สะอาด ให้มองเห็นสิ่งที่ดีและถูกต้องกว่า แล้วสังคมก็จะก้าวไปสู่สันติสุข (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2536) ซึ่งองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Thailand, 2559) ได้เห็นความสำคัญของศิลปะเพื่อสันติภาพจึงจัดนิทรรศการที่ชื่อว่า “Art Camp, Colours for the Planet” ในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติในนิวยอร์ก โครงการนี้จัดขึ้นตั้งแต่ปี 2551 มีศิลปินมากกว่า 150 คน จากทุกทวีปเพื่อแสดงความคิดเห็น แบ่งปันความสนใจ และการมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดย Irina Bokova ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโกได้กล่าวว่า “ดิฉันเชื่อว่าศิลปะเป็นพลังและรูปแบบของการสนทนา นำไปสู่ความเชื่อมั่นเชื่อใจ การเคารพ การให้เกียรติในการเป็นมนุษย์ด้วยกัน แม้กระทั่งช่วงเวลาที่ยุุ่นวายนั้น ฉันเชื่อว่าศิลปะเป็นพลังที่นำไปสู่ความสงบได้” (Bokova, 2559) นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มศิลปินไทยที่ได้รวมกลุ่มทำงานศิลปะเพื่อขับเคลื่อนสันติภาพในประเทศ อาทิเช่น กลุ่ม “รวมมิตร” ได้จัด “เทศกาลสันติภาพและความรัก” เพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมายที่ลึกซึ้งหลากหลายมุมมองผ่านงานศิลปะ โดยนำเสนอ

ภาพวาดและกิจกรรมเชิงสันติภาพ อาทิเช่น กิจกรรม “ภาพวาดแห่งความสุข” เป็นสื่อที่จะสร้างความอ่อนโยน ความรัก สันติภาพ และสิ่งดีงามให้กับโลกเล็ก ๆ ใบนี และให้กำลังใจให้กับพี่น้องชาวไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ไทยพีอาร์, 2548) และกลุ่มเขาคีรีอารีรักษ์ กลุ่มทำงานศิลปะเพื่อสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีรูปแบบการทำงาน คือ การนำศิลปะช่วยในการเยียวยาจิตใจ และลดความหวาดระแวงในพื้นที่ โดยนำเยาวชนที่สนใจงานศิลปะไปวาดภาพบนผนัง บังเกอร์ที่ช่วยลดแรงระเบิดให้มีสีสันสวยงามมากยิ่งขึ้น (ไทยพีบีเอส, 2559) นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทย (สุภรัตน์ เบญญาภาจ และโสมฉาย บุญญานันต์, 2561) ควรให้เยาวชนได้รู้จักตนเองผ่านการทำงานศิลปะ สร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงออก นำไปสู่พื้นที่ที่เคารพระหว่างกัน รวมทั้งให้เยาวชนมีความรู้สึกอิสระทั้งภายในจิตใจและการสร้างสรรค์งานศิลปะ

เมื่อพิจารณาปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การส่งเสริมสันติภาพโดยใช้ศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน ความสงบสุขให้เกิดในสังคมไทยนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากศิลปะเป็นสื่อกลางในการแสดงออกและสร้าง การรับรู้ระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสาร หรือระหว่างผู้รับสาร ด้วยกันเอง เพื่อสะท้อนความรู้สึกรู้สึกความคิดของ ศิลปินเป็นผลงานศิลปะในแขนงต่าง ๆ และยังทำให้ผู้ชม เกิดความสุขรื่นรมย์รู้จักความงาม นำไปสู่ความดี และความจริง บางครั้งทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรนำไปสู่สันติสุขนั้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการ วิเคราะห์ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผล และบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ ศิลปิน โดยในการวิจัยในครั้งนี้คัดเลือกศิลปินในพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และสื่อผสม พร้อมกับสร้างงานศิลปะในแนวคิดศิลปะเพื่อสันติภาพ เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดอบรมศิลปะ (workshop) สาขาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และสื่อผสมให้แก่เยาวชน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อส่งเสริมให้เกิดสันติภาพ ในพื้นที่

จากผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเยาวชน ตามแนวคิดศิลปะเพื่อสันติภาพ พบว่า ศิลปะเพื่อสันติภาพ ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเชิงบวก กล่าวคือ พยายามสะท้อนความงามสุนทรีย์ะ ไม่ว่าจะ เป็นวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสังคมประกอบด้วยคนไทยมุสลิม คนไทยจีน และ คนไทยพุทธ อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและสงบสุข หรือ สะท้อนความงามเชิงจิตวิญญาณที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญ นำไป สู่การเห็นคุณค่าและหวงแหนธรรมชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ศิลปิน ซึ่งประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ - นามสกุล ศิลปิน วัน/เวลาที่และสถานที่ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภาพรวมในการทำงานศิลปะ เพื่อสันติภาพ ได้แก่ รูปแบบของงานสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อสันติภาพ เทคนิค/ขนาด/สื่อที่ใช้ แนวคิดการ สร้างสรรค์ผลงาน ผลกระทบต่อสถานการณ์ความไม่สงบ ความคิดเห็นหรือแนวทางในการแก้ปัญหาความไม่สงบ ความหมายของศิลปะเพื่อสันติภาพในทัศนคติ สัญลักษณ์ ที่ใช้แทนสันติภาพ เหตุผลและปัจจัยต่อการเริ่มต้น สร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสันติภาพ ศิลปะเพื่อสันติภาพจะ นำสู่การเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ และความคิดเห็นที่มีต่อ ศิลปะเพื่อสันติภาพว่าสามารถพัฒนาเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สามจังหวัดชายแดนใต้ได้หรือไม่

2. แบบสะท้อนแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะของเยาวชน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ (1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการ สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อสันติภาพของศิลปินในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (2) สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจถึงการสร้างสันติภาพ สำหรับ เยาวชน สามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปะเพื่อสันติภาพของศิลปินในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้

1.1 ศิลปินด้านภาพพิมพ์

จากการสัมภาษณ์พบว่า ศิลปินคนแรก มีรูปแบบเทคนิคโลหะกัดกรวด ภาพพิมพ์ร่องลึก ซึ่งมีวิธีการคือ ใช้น้ำกรดเป็นตัวกัดให้มันเกิดน้ำหนัก ขนาดภาพพิมพ์โลหะกัดกรวด ส่วนใหญ่มีขนาดประมาณ 70 x 90 เซนติเมตร ส่วนภาพพิมพ์เทคนิคสกรีนและเทคนิคแกะไม้ (woodcut) มีขนาด A1 แนวคิดการสร้างสรรคผลงาน มักจะสะท้อนภาพในเชิงบวก กล่าวคือ ความงดงามของทิวทัศน์ธรรมชาติของปัตตานี วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ วัฒนธรรมการแต่งกายที่เรียกว่าผ้าบาติก เป็นต้น และศิลปินคนที่สอง มีรูปแบบเทคนิคโลโนคัต (linocut) ซึ่งมีลักษณะคล้ายภาพพิมพ์แกะไม้ ขนาดผลงาน 60 x 40 เซนติเมตร มีเนื้อหาที่สะท้อนเกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ ความประทับใจในธรรมชาติ ทั้งนี้ศิลปินพยายามสะท้อนถึงความสงบสุขของจิตใจ หรือสภาวะปัจจุบัน

1.2 ศิลปินด้านจิตรกรรม

จากการสัมภาษณ์พบว่า ศิลปินคนแรกมีรูปแบบการสร้างสรรคจิตรกรรมเป็นสีอะคริลิก ปากกา ลูกกลิ้ง ขนาด 120 เซนติเมตร โดยมีรูปแบบเนื้อหาเรื่องราวสะท้อนถึงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชาวประมงในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับสารได้ชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่สืบไป และศิลปินคนที่สอง มีรูปแบบการสร้างสรรคจิตรกรรมหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น จิตรกรรมสีน้ำ สีโปสเตอร์ สีอะคริลิกหรือลายเส้น เป็นต้น เนื้อหาที่สื่อส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่สะท้อนอัตลักษณ์หรือเสนอถึงความงามของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ และภาพสะท้อนถึงความสามัคคีของคนในพื้นที่เป็นต้น

1.3 ศิลปินด้านสื่อผสม

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ศิลปินคนแรกมีรูปแบบสร้างสรรค คือ จิตรกรรมไทยสื่อผสมแบบ ประเพณี เทคนิค สื่อและวัสดุที่ใช้ที่หลากหลาย ได้แก่ จิตรกรรมบนดินสอพอง สีฝุ่นบนผ้าใบ สีอะคริลิก โดยศิลปินสะท้อนเนื้อหาผลงาน คือ ความงดงามในวิถีชีวิตของผู้คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นชีวิตที่เป็น

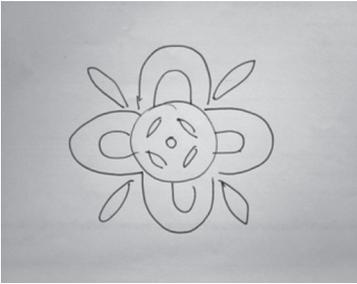
สังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ดำเนินอยู่ในบรรยากาศที่สงบสุข และศิลปินคนที่สอง มีรูปแบบการสร้างสรรคจิตรกรรมสื่อผสมที่ผสมผสานเทคนิคที่ใช้พื้นผิวโดยการสร้างด้วยสีสเปรย์ ส่วนเนื้อหาที่ปรากฏในผลงาน เป็นเรื่องราวให้เห็นถึงกิเลส ตัวตน ความต้องการของมนุษย์ หากมีกิเลสมากเกินไปจะนำไปสู่ภัยต่อตนเอง ขนาดผลงาน 100 x 120 เซนติเมตร

ประเด็นที่ 2 ความเชื่อและความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะสามารถส่งเสริมสันติภาพ

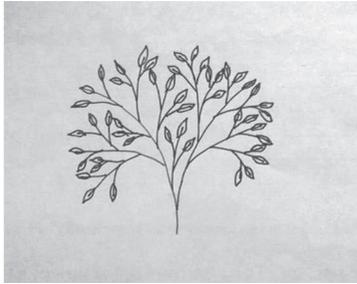
จากการสัมภาษณ์ศิลปินทั้ง 3 สาขา จำนวน 6 คน พบว่า ศิลปินมีความเชื่อมั่นว่าศิลปะสามารถทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ได้ ศิลปะเป็นภาษาสากลที่ทุกคนไม่ว่าชนชาติใด ผิวสีใด ศาสนาใด หรือมีความเชื่อใด ย่อมเข้าถึงและเข้าใจได้ทั่วกัน และยังเป็นสื่อกลางระหว่างศิลปินที่ต้องการสื่อความรู้สึกหรือความคิดแก่ผู้ชม หรือผู้ชมด้วยกันเอง โดยศิลปินสาขาด้านจิตรกรรมได้กล่าวว่า “ศิลปะไม่เคยทำร้ายใคร และหากศิลปะเข้าไปซึมซับในจิตใจของใครแล้ว ศิลปะจะยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น” และศิลปะทำให้เกิดความเข้าใจกันทั้งในสังคม และศิลปะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้คนในพื้นที่ได้มีความรักและความเข้าใจกันมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน หากผลงานศิลปะปรากฏบนเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารเร็วขึ้น

นอกจากนี้ ศิลปินส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ศิลปะเพื่อสันติภาพควรแสดงออกในเชิงบวก กล่าวคือ พยายามสะท้อนความงามสุนทรีย์ะ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสังคมประกอบด้วยคนไทยมุสลิม คนไทยจีน และคนไทยพุทธอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและสงบสุข หรือสะท้อนความงามเชิงทิวทัศน์ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญ นำไปสู่การเห็นคุณค่าและหวงแหนธรรมชาติ

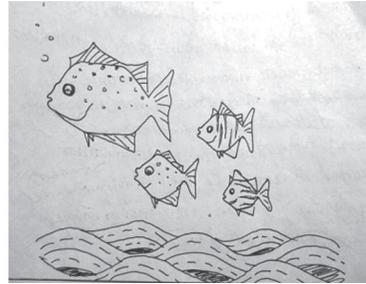
สัญลักษณ์ที่ใช้แทนสันติภาพในผลงานของศิลปินที่สัมภาษณ์

ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 2

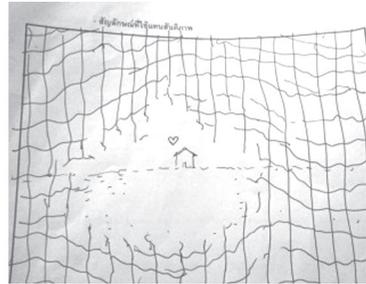
ภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 6

จากภาพสัญลักษณ์ที่ใช้แทนสันติภาพของศิลปินพบว่า ส่วนใหญ่ภาพสัญลักษณ์เป็นภาพที่เป็นรูปธรรมสามารถตีความได้ง่าย สื่อความหมายโดยตรงไปตรงมา และภาพที่สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อ วิถีชีวิตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังเช่น *ภาพประกอบ 1* ภาพลวดลายดอกไม้ผ้าบาติก ศิลปินประทับใจลวดลายดอกไม้บาติก ศิลปินจึงให้ความหมายว่า “ดอกไม้ดังกล่าวเป็นดอกไม้ที่ปรากฏบนผ้าบาติก ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ฉะนั้น การเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมจะนำไปสู่สันติสุขในสังคม” *ภาพประกอบ 3* ภาพปลาหลายชนิด โดยศิลปินให้ความหมายว่า “การที่ปลาหลายชนิดสามารถอยู่ในน้ำเดียวกันได้โดยไม่แบ่งแยกชนิดเป็นฝูง เช่นเดียวกันกับการที่มนุษย์ที่มีความแตกต่างก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขได้” *ภาพประกอบ 5* ภาพที่มีเส้นวงกลมหลาย ๆ เส้นวนซ้ำกันไปมา ซึ่งตรงกลางภาพเป็นสถาปัตยกรรมศาสนสถานของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ศิลปินกล่าวว่า “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ ที่เรียกว่าพหุวัฒนธรรม” *ภาพประกอบ 6* ศิลปินให้ความหมายของสัญลักษณ์ดังกล่าวว่า “ตาข่ายที่เปรียบเสมือนกิเลส

และหัวใจบ้านตรงกลางเปรียบเสมือนความรักในสถาบันครอบครัว กิเลสมักชอบหลอกล่อให้กระทำในสิ่งไม่ควรกระทำ โดยมักชอบกักขังคนไว้คล้ายๆตาข่าย ที่มองทะลุออกไปได้ แต่ยากที่จะทะลุออกมา ซึ่งมนุษย์ทุกคนล้วนต้องหลุดพ้นเพื่อไขว่คว้าความรักที่แท้จริงนั้น คือความรักจากครอบครัว แต่หลายคนกลับหลงทางมองไม่เห็นและสามารถหลุดพ้นจากกับดักนี้” *ภาพประกอบ 2* ภาพต้นไม้ที่มีกิ่งก้านแตกแขนง ศิลปินได้อธิบายภาพดังกล่าวว่า “การที่จะเป็นต้นไม้สักต้นหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ก็ล้วนมาจากความหลากหลายของใบไม้เช่นเดียวกับการที่สังคมจะเกิดสันติภาพขึ้นมาก็ล้วนมาจากความแตกต่างของมนุษย์” และ *ภาพประกอบ 4* ภาพมือที่กำลังโอบอุ้มนกพิราบ หากกล่าวถึงนกพิราบแล้วทุกคนย่อมนึกถึงสันติภาพ ดังนั้น ภาพดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์สากลที่ทุกคนสามารถเข้าใจอย่างง่ายดาย

จากภาพสัญลักษณ์สันติภาพและอธิบายความหมายของศิลปินพบว่า สัญลักษณ์สันติภาพในมุมมองของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่เป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ ได้แก่ *ภาพประกอบ 2*

ภาพต้นไม้ที่มีกิ่งก้านแตกแขนง ภาพประกอบ 3 ภาพปลา กับสายน้ำ ภาพประกอบ 4 ภาพมือที่กำลังโอบอุ้มนกพิราบ และ ภาพประกอบ 5 ภาพวงกลมกับศาสนสถานของชาวไทยจีน ไทยพุทธ และไทยมุสลิม ส่วนสัญลักษณ์ใน ภาพประกอบ 1 ภาพพลุดอกไม้ผ้าบาติก เป็นการให้ความสำคัญของการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมจะนำมาซึ่งสันติภาพ และ ภาพประกอบ 6 กีเลสกับความรักในสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญของการหลุดพ้นจากกิเลส และเข้าสู่สู่อ้อมกอดความรักในสถาบันครอบครัว พฤติกรรมดังกล่าวส่งเสริมสันติภาพได้อย่างแน่นอน

ประเด็นที่ 3 รูปแบบกระบวนการพัฒนาเยาวชนตามแนวคิดศิลปะเพื่อสันติภาพ

จากการศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสันติภาพของศิลปินในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้รูปแบบกระบวนการพัฒนาเยาวชนตามแนวคิดศิลปะเพื่อสันติภาพ โดยใช้การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะเพื่อสันติภาพ โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบโดยคัดเลือกเยาวชนอายุ 14-18 ปี เริ่มต้นด้วยการดำเนินการประชาสัมพันธ์รับสมัคร และคัดเลือกเยาวชนจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและแบ่งจำนวนเยาวชนที่คัดเลือก เป็นหมวดความสนใจในแต่ละสาขา 3 สาขา อันได้แก่ จิตรกรรม ภาพพิมพ์ และศิลปะสื่อผสม สาขาละ 10 คนรวมทั้งหมด 30 คน โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม กลุ่มภาพพิมพ์ กลุ่มจิตรกรรม และกลุ่มสื่อผสม แต่ละทีมจะมีวิทยากร 2 คน เป็นผู้ดูแล และให้ข้อมูลความรู้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยใช้วิธีการนำเสนอรวบรวมผลงานของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพนำเสนอต่อเยาวชน เพื่ออธิบายความหมายที่แท้จริงของคำว่าสันติภาพ ผ่านผลงานภาพเขียนของวิทยากรทั้ง 2 คน เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกให้เยาวชน และให้เยาวชนนำเสนอความคิดที่มีต่อคำว่าสันติภาพ หลังจากที่ยังบรรยายจากทีมวิทยากร

2. วิทยากรอธิบายหลักการสร้างสรรค์ รูปแบบเทคนิค แนวคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อสันติภาพ สาธิตการเขียนภาพ และลงมือร่างภาพตามแนวคิดของเยาวชนที่มีต่อคำว่าสันติภาพ

3. วิทยากรให้เยาวชนร่างภาพบนกระดาษก่อนปฏิบัติงานจริง

4. วิทยากรตรวจภาพร่างของเยาวชน

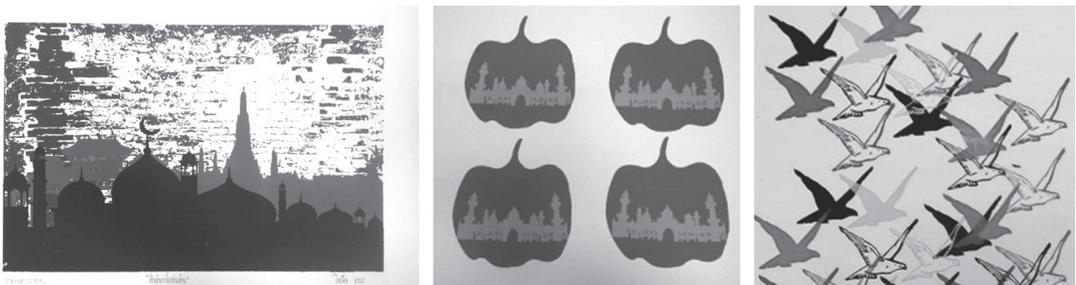
5. เยาวชนปฏิบัติงานจริง

6. วิทยากรให้เยาวชนนำเสนอผลงานพร้อมทั้งแนวคิดให้เพื่อน ๆ และวิทยากรให้รับฟัง พร้อมกับวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน

7. คณะผู้วิจัยรวบรวมผลงานของเยาวชน นำไปแสดงงาน ณ หอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ประเด็นที่ 4 ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะของเยาวชน

4.1 เยาวชนผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเทคนิคภาพพิมพ์

ภาพประกอบ 7 ตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ของเยาวชน

จากผลงานและการสะท้อนแนวคิดการสร้างสรรคศิลปะ พบว่า ผลงานส่วนใหญ่สะท้อนเนื้อหาเชิงบวกที่ถ่ายทอดความเชื่อ ใช้สัญลักษณ์ของศาสนสถานแต่ละศาสนา ทั้งไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม วิถีชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรมการละเล่นกะลา บางชิ้นงานใช้สัญลักษณ์นกหลากหลายสีแทนสันติภาพ บางชิ้นงานเป็นภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ ดอกไม้ประจำชาติ ต้นไม้ ฝ้าย และดอกไม้

เยาวชนคนที่ 1 ผลงานชื่อว่า “ภาพดอกราชพฤกษ์” ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำชาติ สื่อถึงความเป็นไทยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชาติ *เยาวชนคนที่ 2* ผลงานชื่อว่า “ดอกบัว” สื่อถึงความสงบภายในจิตใจ *เยาวชนคนที่ 3* ผลงานชื่อว่า “กะลาคือความทรงจำที่มีความสุข *เยาวชนคนที่ 4* ผลงานชื่อว่า “นกพิราบหลากสี” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เสรีภาพทั้งด้านความคิดและด้านการใช้ชีวิต *เยาวชนคนที่ 5* ผลงานชื่อว่า “ฝ้ายหลากสี” ซึ่งแทนความหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา แต่สุดท้ายแล้วทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข *เยาวชนคนที่ 6* ผลงาน

ชื่อว่า “การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม” ไปสู่ความเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันได้ในสังคมเดียวกัน *เยาวชนคนที่ 7* ผลงานชื่อว่า “พื้นที่แห่งความสุข” เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกคุณธรรมและจริยธรรมของคนในพื้นที่ สร้างความตระหนักการอยู่ร่วมกัน *เยาวชนคนที่ 8* ผลงานชื่อว่า “ร่มเงา” เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวความแข็งแกร่งของต้นไม้ ที่เปรียบเสมือนสังคม หากต้นไม้มีรากที่แข็งแรง ย่อมมั่นคงสร้างความร่มเย็นแก่สังคมนั้นได้ *เยาวชนคนที่ 9* ผลงานชื่อว่า “แสงสุดท้าย” เป็นการสะท้อนเรื่องราวกาลเวลา แห่งความสุขและความทุกข์ และ *เยาวชนคนที่ 10* ผลงานชื่อว่า “มัสยิด” เป็นการสะท้อนถึงเป็นการสะท้อนถึงศูนย์รวมของศาสนาอิสลามที่เป็นสถานที่สำหรับเคารพพระเจ้า ทำให้จิตใจสงบ

4.2 เยาวชนผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเทคนิคภาพจิตรกรรม

ภาพประกอบ 8 ตัวอย่างผลงานภาพจิตรกรรมของเยาวชน

จากผลงานและการสะท้อนแนวคิดการสร้างสรรคศิลปะ พบว่า ผลงานส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนเนื้อหาในเชิงบวก กล่าวคือ เนื้อหาในภาพเป็นวิถีชีวิตประจำวัน การสวดมนต์หรือดูอา และปรากฏรูปคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเพศชายไทยพุทธ เพศชายไทยมุสลิม เพศชายไทยจีน หรือ เพศหญิงไทยพุทธ เพศหญิงไทยมุสลิม เพศหญิงไทยจีน เป็นต้น อีกทั้งภาพจิตรกรรมดังกล่าวมีสีสันที่สดใส ปรากฏใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส บางภาพเป็นภาพการจับมือระหว่างคนไทยพุทธ และคนไทยมุสลิมและมีภาพชายไทยมุสลิมปั่นรถสามล้อ โดยมีหลวงพ่อนั่งไปด้วยกัน ซึ่งแสดงความเป็นเอกภาพ

ของวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีนกพิราบคาบธงชาติไทย นอกจากนี้ ยังปรากฏศาสนสถานของแต่ละศาสนา เรือ กอ และ ภาพดอกบัว ในทางกลับกัน ยังมีผลงานที่สะท้อนเนื้อหาเชิงลบ เป็นภาพที่มองแล้วสะเทือนใจ เกิดความรู้สึกหดหู่ และโศกเศร้า โดยผลงานใช้สีโทนมืด แสดงสีหน้าโศกเศร้า หรือภาพเครื่องหมายสันติภาพถูกขังในกรงโดยมีมือกำลังแย่งกันไปมา หรือภาพนกกำลังคิบกุญแจมือ และมีมือกำลังพยายามคว้ากุญแจมืองดังกล่าว

เยาวชนคนที่ 1 ผลงานชื่อว่า “ดอกบัวสีเหล่า” สื่อถึงบุคคลที่จำพวกในทางพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่า

การเกิดสันติภาพนั้นต้องเริ่มต้นจากจิตใจของเราก่อน เมื่อเราเจอความสงบสุข เปรียบดังดอกบัวที่พ้นน้ำ (อัครกวีตัณญา) *เยาวชนคนที่ 2* ผลงานชื่อว่า “มีความสุขบนความทุกข์” เป็นการสะท้อนความรู้สึกของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ โดยเยาวชนเชื่อว่าหากเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ปัญหาไม่ได้ ควรปรับวิถีการใช้ชีวิตบนพื้นฐานความดี *เยาวชนคนที่ 3* ผลงานชื่อว่า “ต้นไม้แห่งสันติภาพ” ภาพดังกล่าวใช้สัญลักษณ์ต้นไม้เป็นตัวแทนของสันติภาพและความเป็นเอกภาพ เป็นจุดรวมกันระหว่างคนไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยจีน ไม่ว่าศาสนาใดย่อมต้องการสันติภาพ *เยาวชนคนที่ 4* ผลงานชื่อว่า “Happiness” โดยผลงานชิ้นนี้พยายามสื่อถึงความสุขทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใดย่อมต้องการความสงบและความสุข และยังได้กล่าวว่า คนเราไม่สามารถแบ่งแยกออกจากสังคมได้ ต่างต้องพึ่งพากันและกัน *เยาวชนคนที่ 5* ผลงานชื่อว่า “สันติภาพภายในจิตใจสำนึก” ในภาพดังกล่าวปรากฏเป็นรูปคนไทยพุทธกำลังทำความดี กราบไหว้พระพุทธรูป และกำลังบิณฑบาต การเกิดสันติภาพนั้นต้องเริ่มมาจากภายใน เมื่อภายในคนเราคิดดี การกระทำก็ต้องดีตามไปด้วย *เยาวชนคนที่ 6* ผลงาน

ชื่อว่า “ทรงสันติภาพ” สื่อถึงว่าทุกคนสามารถมองเห็นสันติภาพได้แต่ไม่สามารถไขว่คว้าออกจากทรงได้เนื่องจากมันถูกขังไว้ในทรง *เยาวชนคนที่ 7* ผลงานชื่อว่า “นี่หรือสิ่งที่ตามหา” สื่อถึงในยุคปัจจุบัน ทุกคนย่อมรู้ว่าสันติภาพนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ แต่มีคนบางกลุ่มพยายามทำในสิ่งที่ผิดเพื่อไม่ให้ความสงบเกิดขึ้นในสังคม *เยาวชนคนที่ 8* ผลงานชื่อว่า “สันติภาพ” แนวคิดคือ สันติภาพเกิดขึ้นได้นั้นต้องมาจากความเข้าใจกันของคนในสังคม *เยาวชนคนที่ 9* ผลงานชื่อว่า “ต่างใจเดียว” สื่อถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ใช่สาเหตุของความแตกแยกของคนในสังคม หากเราอยู่ใต้อาณาเขตเดียวกัน ที่เรียกว่ารงค์ไตรรงค์ *เยาวชนคนที่ 10* ผลงานชื่อว่า “แตกต่างไม่แตกแยก” เป็นการสื่อถึงเมืองปัตตานีที่เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา มีประวัติศาสตร์มาอย่างช้านาน ทำให้ปัตตานีเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยมนต์เสน่ห์ และ *เยาวชนคนที่ 11* ผลงานชื่อว่า “สันติภาพ” สื่อถึงว่าไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดเราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

4.3 เยาวชนผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเทคนิคสื่อผสม

ภาพประกอบ 9 ตัวอย่างผลงานภาพสื่อผสมของเยาวชน

จากผลงานและการสะท้อนแนวคิดการสร้างสรรคศิลปะ พบว่า ผลงานส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนเนื้อหาในเชิงบวก เช่นเดียวกับผลงานเทคนิคจิตรกรรมและภาพพิมพ์ โดยปรากฏเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ได้แก่ ภาพผู้หญิงกำลังขอพร ภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเล ปัตตานี และมีลวดลายเรือกอและ ภาพคนไทยพุทธ คนไทยจีนและไทยมุสลิมกำลังสนทนาด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม ภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องนา ภาพสัญลักษณ์ทาง

ศาสนา คือ ศาสนาพุทธใช้สัญลักษณ์ธรรมจักร ศาสนาคริสต์ใช้สัญลักษณ์ไม้กางเขน ศาสนาอิสลามใช้สัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยว และศาสนานิกายอื่นใช้สัญลักษณ์อักษรจีน อีกทั้งยังปรากฏภาพศาสนสถานแต่ละศาสนา วัด มัสยิด และโบสถ์ นอกจากนี้แล้วเยาวชนมีความสามารถใช้สื่อวัสดุแทนความหมายของภาพ เช่น การหยิบเศษผ้าปาเต๊ะหรือผ้าถุงลายไทยสื่อถึงศาสนาอิสลามและพุทธ การใช้ข้าวเปลือกมาจัดวางเป็นท้องนา เป็นต้น นอกจากนี้

ยังปรากฏผลงานสะท้อนอารมณ์ โดยภาพดังกล่าวเป็นภาพผู้ชายสวมหมวกอยู่ตรงกลางกระดาษ แสดงสีหน้าสองอารมณ์ อารมณ์เศร้าสร้อยและร้องไห้ และสีหน้ายิ้มแย้ม ภาพอีกชิ้นเป็นภาพผลงานผู้ชายหนึ่งคนอยู่ตรงกลางกระดาษถูกล้อมรอบด้วยหลุมฝังศพ มีสีส้ม มีดมน ใช้สีแดงและสีดำ เป็นต้น

เยาวชนคนที่ 1 ผลงานชื่อว่า “ทางเลือก” ภาพดังกล่าวสื่อว่า ทุกคนสามารถเลือกระหว่างความสงบสุขหรือความรุนแรงโศกเศร้าได้ *เยาวชนคนที่ 2* ผลงานชื่อว่า “ดูอา (สวดมนต์) สู่อุบัติภัย” การนำวัสดุที่เป็นผ้าปาเต๊ะซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายท้องถิ่นมาปะติดเป็นพื้นหลังภาพ ส่วนภาพผู้หญิงที่กำลังสวดมนต์นั้นสื่อถึงการภาวนาให้สังคมประสบแต่ความสงบสุข *เยาวชนคนที่ 3* ผลงานชื่อว่า “ใต้ท้องทะเลปัตตานี” สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลปัตตานี และเอกลักษณ์เรือประมงพื้นบ้านที่เรียกว่า เรือกอและ ที่อยู่คู่กับชาวประมงปัตตานีมาอย่างช้านาน *เยาวชนคนที่ 4* ผลงานชื่อว่า “การอยู่ร่วมกัน” โดยสื่อถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างคนไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิมอย่างสงบสุข ใช้วัสดุเศษผ้าเป็นตัวแทนแต่ละศาสนา ได้แก่ ผ้าปาเต๊ะ เป็นศาสนาอิสลาม ผ้าถุงลายไทย เป็นศาสนาพุทธ และยังใช้เศษผ้าหลายๆ ประเภทเป็นตัวแทนของพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ *เยาวชนคนที่ 5* ผลงานชื่อว่า “ชานา” เป็นผลงานที่พยายามถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมการทำนาของชาวบ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ท้องนามีความอุดมสมบูรณ์ แสดงถึงความรักความใส่ใจของชานา *เยาวชนคนที่ 6* ผลงานชื่อว่า “สันติภาพ” สื่อถึงการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่แบ่งแยกกันของคนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสันติภาพของศิลปินในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสัมภาษณ์ศิลปินในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถึงรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสันติภาพ มีศิลปินมีความหลากหลายทางเทคนิคในการสร้างสรรค์งาน ไม่ว่าจะเป็นศิลปินที่มีความชำนาญทางด้านจิตรกรรม ภาพพิมพ์ และสื่อผสม คำว่า “ศิลปะเพื่อสันติภาพ” นั้นศิลปินได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหา วิธีการ

นำเสนอ หรือการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกของศิลปินที่จะสื่อสารสิ่งใดให้ผู้รับชมได้รับรู้ รูปแบบเนื้อหาสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา เป็นรูปธรรมที่ผู้รับสามารถตีความได้ง่าย โดยเนื้อหาสาระที่คอยกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเกิดสำนึกรับผิดชอบร่วมกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2536) โดยส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาในเชิงบวก ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตพหุวัฒนธรรมอันดีงามของคนในพื้นที่ และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อกระตุ้นให้คิดถึงความสำคัญของความงามในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและการคำนึงถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการคิดเชิงบวก เป็นการชักจูงจิตใต้สำนึกของเราให้เป็นไปในทิศทางบวก คิดและทำอะไรอย่างมีสติตามความเป็นจริง ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางบวกด้วย (Peiffer, 2002) ดังนั้นศิลปะเพื่อสันติภาพจึงให้ความสำคัญกับเนื้อหาเรื่องราวที่ปรากฏบนชิ้นงาน และไม่สามารถระบุได้ว่าเทคนิคศิลปะประเภทใดที่ส่งเสริมสันติภาพมากกว่ากัน

นอกจากนี้ ศิลปินเชื่อว่า ศิลปะสามารถส่งเสริมสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากศิลปะเป็นสื่อกลางระหว่างศิลปินและผู้รับชมได้รับรู้ความรู้สึกหรือความคิดผ่านงานศิลปะ เมื่อต่างคนต่างรับรู้ความรู้สึกหรือความคิดของกันและกันแล้วสังคมย่อมนำไปสู่การเห็นอกเห็นใจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจกันและเกิดสังคมที่สงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณีภูฏกาญจน์ อนันทรวิน (2559) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนในห้องเรียนรวมระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างเรียนสูงขึ้น และนักเรียนมีความสุข สนุกที่ได้เรียนศิลปะ ภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อยากให้ตนเองและเพื่อนเลิกทำพฤติกรรมที่ไม่ดีและปรับปรุงการทำงานศิลปะให้ดีขึ้น และงานวิจัยของ สรिता เจือศรีกุล (2559) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนแบบวัดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันหลังเรียนของกลุ่มทดลอง A สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่ากลุ่มทดลอง B อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งนักเรียนแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น และแสดงมุมมองทางบวกต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมมากขึ้น

ประเด็นที่ 2 ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อ สันติภาพของเยาวชน

จากผลงานสร้างสรรค์และการสะท้อนแนวคิดการทำงานของเยาวชน ผลงานส่วนใหญ่สะท้อนรูปแบบเนื้อหาในเชิงบวก เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจและวิเคราะห์เนื้อหาความแตกต่างระหว่างเทคนิคจิตรกรรม ภาพพิมพ์ และสื่อผสม พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน โดยรูปแบบเนื้อหาที่สะท้อนออกมานั้นเป็นเนื้อหาเชิงบวก ถ่ายทอดความงามทั้งด้านวัฒนธรรมความเชื่อ วิถีชีวิต ประเพณี ฯลฯ อาทิเช่น วิถีชีวิตการทำประมงด้วยเรือกอและ การอยู่ร่วมกันระหว่างคนไทยพุทธ ไทยจีนและไทยมุสลิม เป็นต้น และความงามของธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งความงามในลักษณะดังกล่าว เพลโต ได้กล่าวว่า หากมนุษย์ได้เสพความงามอย่างอุดมคติย่อมพร้อมด้วยกันสันติสุข (วีรณ ตั้งเจริญ, 2536)

นอกจากนี้ พบว่ามีเยาวชนบางคนได้ถ่ายทอดหรือนำเสนอผลงานรูปแบบเนื้อหาในเชิงลบ กล่าวคือความรู้สึกโศกเศร้าจากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง โดยผลงานใช้สีสันโทนมืด เมื่อมองภาพแล้วดูสะเทือนใจ และสามารถสร้างความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งศิลปะที่แสดงออกถึงความเจ็บปวดความเศร้านั้น อริสโตเติลได้กล่าวว่า ศิลปะประเภทนั้นช่วยให้ชักพอกจิตใจของคนเราให้สะอาด ให้มองเห็นสิ่งที่ดีกว่า ถูกต้องกว่า ดีงามกว่า แล้วสังคมนั้นก็ก้าวไปสู่สันติสุข (วีรณ ตั้งเจริญ, 2536)

ดังนั้น ศิลปะเพื่อสันติภาพที่เยาวชนได้สร้างสรรค์ออกมานั้นไม่ว่ารูปแบบเนื้อหาจะสะท้อนด้านบวกหรือด้านลบนั้น จุดมุ่งหมายปลายทางล้วนต้องการให้สังคมเกิดความสงบสุข รวมทั้งกิจกรรมศิลปะครั้งนี้ได้สร้างพื้นที่การแสดงออกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเยาวชนมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรต่อเหตุการณ์ความไม่สงบ และได้ทราบถึงนิยามคำว่าสันติภาพในมุมมองของเยาวชนแต่ละคน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เกิดเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม และเกิดการเข้าใจกันและกันมากขึ้น สอดคล้องกับ Marder (2562) ได้จัดกิจกรรมการส่งเสริมสันติภาพผ่านการทำงานศิลปะ เพื่อสร้างความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจ แสดงออกความรู้สึกข้างใน สร้างความมั่นใจ เรียนรู้และเปิดมุมมองทางความคิดของตนเอง รู้จักรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย รวมทั้งสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสร้างสันติภาพในโลกได้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลศิลปินที่ทำงานศิลปะเชิงลบ ศิลปะสะท้อนความรุนแรง ความสูญเสีย เพื่อมาวิเคราะห์ผลความแตกต่างระหว่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มด้วยใจ. (2562). *สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนใต้ ประเทศไทย 2561*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2562, จาก <https://ilaw.or.th/sites/default/files/2018%20Duijai%20report.pdf>
- ศรีสมภพ จิตรภรณ์ศรี. (2562). *อัลกอริทึมของความแปรปรวนในความรุนแรง 15 ปีชายแดนใต้/ปาตานี*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2562, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11928>
- ณัฐกาญจน์ อนันทรานัน. (2559). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนในห้องเรียนรวมระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยพีบีเอส. (2559). *ก(ล)างเมือง : ศิลปะเพื่อสันติภาพ*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=R0jwWXx-IX4>
- ไทยพีอาร์. (2548). *ศิลปินรวมมิตรสื่อสันติภาพและความรักเพื่อชาวใต้*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2563, จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/30591>
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2536). *ทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สุภรัตน์ เบญญาภาจ และโสภณาย บุญญานันต์. (2561). *แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทย*. *Veridian E - Journal, Silpakorn University, 12(5)*, 1173-1189.
- สรिता เจือศรีกุล. (2559). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bokova, I. (2559). *The Power of Art for Peace*. Retrieved September 30, 2019, from http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/the_power_of_art_for_peace/
- Marder, L. (2562). *Promoting Peace Through Art*. Retrieved September 30, 2019, from <https://www.liveabout.com/peace-art-projects-2578436>
- Oxford Advanced Learner's Dictionary. (2562). *Definition of Peace*. Retrieved September 24, 2019, from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/peace
- Peiffer, V. (2002). *More Positive Thinking: How to Create a Better Future for Yourself*. London : Thorsons.
- United Nations Thailand. (2558). *องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)*. Retrieved September 21, 2019, from <https://www.un.or.th/globalgoals/th/unagency/un-educational-scientific-and-cultural-organization-unesco/>
- United Nations Thailand. (2559). *The Power of Art for Peace*. Retrieved September 22, 2019, From <https://www.un.or.th/globalgoals/th/unagency/un-educational-scientific-and-cultural-organization-unesco/>